

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره کارشناسی ارشد
تاریخ اهل بیت (ع)

گروه علوم انسانی

مصوب پانصد و چهل و هشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع)

گروه: علوم انسانی	کمیته تخصصی: تاریخ و باستان‌شناسی
رشته: تاریخ اهل بیت (ع)	گرایش:
دوره: کارشناسی ارشد	کد رشته:

شورای گسترش آموزش عالی در پانصد و چهل و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ براساس طرح دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع) که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده و مقرر می‌دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع) از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم‌الاجرا است. الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می‌شوند.

ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و براساس قوانین تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می‌باشند. ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع) در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می‌شود.

رأی صادره پانصد و چهل و هشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی
مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱
در خصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع)

(۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع) که
از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به
تصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رأی صادره پانصد و چهل و هشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی مورخ
۱۳۸۴/۳/۲۱ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت
(ع) صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر جعفر توفیقی
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

دکتر سعدان زکائی

دبیر شورای گسترش آموزش عالی

فصل اول: مشخصات کلی دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع)

تعریف

- تاریخ اهل بیت (ع) یکی از رشته‌های تخصصی تاریخ اسلام در دوره کارشناسی ارشد است که به بررسی تاریخ اهل بیت (ع) درگذر تاریخ در ابعاد مختلف آن (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و...) در جهان اسلام می‌پردازد.

اهداف

- ۱- تبیین روشمند و علمی شناخت اهل بیت (ع) در طول تاریخ اسلام؛
- ۲- دفاع از اهل بیت (ع) در بعد تاریخی در مقابل شبهات؛
- ۳- بررسی تحولات تاریخ اهل بیت (ع) به منظور تشخیص حقایق؛
- ۴- آرایه‌ی زمینه‌ها و علل پیدایی، رشد و سقوط دولت‌های شیعه در طول تاریخ؛
- ۵- آشنایی با پراکندگی جغرافیایی اهل بیت (ع) در طول تاریخ به منظور تشخیص زمینه‌های مناسب برای بهره‌برداری؛

اهمیت و ضرورت:

- از میان امت‌های مسلمان، سرگذشت شیعیان اهمیت در خوری دارد؛ زیرا از یک سو با تاریخ پیامبر و اهل بیت او (ع) گروه خورده ائمه (ع) آگاهی یافته و از سوی دیگر ضمن آشنایی با حکومت‌ها، فرقه‌ها و دانشمندان شیعی و درک بهتری از وضعیت شیعیان حاصل شده، در نتیجه برنامه‌ریزی و آسیب‌شناسی مناسب‌تری صورت خواهد گرفت. علاوه بر این، دانش پژوهان گرد آمده در مرکز جهانی علوم اسلامی از کشورها و سرزمین‌های مختلف جهان اسلام می‌باشند شناخت تاریخ اهل بیت (ع) برای آن‌ها ضرورت بیشتری دارد.

طول و شکل دوره

- طول دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع) حداکثر ۵ ترم می‌باشد.
- نظام درسی، واحدی است.
- هر واحد درسی نظری برابر با ۱۶ ساعت می‌باشد که در قالب یک نیم سال ۱۶ هفته‌ای آرایه می‌گردد.
- هر واحد درسی عملی حداقل برابر ۳۲ ساعت می‌باشد.

تعداد واحدهای درسی

- تعداد کل واحدهای درسی دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت (ع) ۶۴ واحد می‌باشد. بخش عمده‌ی

واحدها، نظری است و با تکیه بر پژوهش، در ضمن آموزش ارایه می‌گردد. واحدهای این دوره تحت ۲ عنوان که:
الف) دروس جبرانی ب) دروس تخصصی مطابق جدول زیر طبقه‌بندی شده است:

ردیف	مهورهای دروس	تعداد واحد
۱	دروس جبرانی	۳۲
۲	دروس تخصصی	۲۸
۲	پایان نامه	۴
جمع کل		۶۴

نقش و توانایی

- دانش آموختگان این رشته با توانایی که از مطالعات تاریخی به دست می‌آورند، قادر خواهند بود، هم چون پژوهشگری توانا در عرصه‌ی داخلی و خارجی بدرخشند و در مراکز علمی مفید واقع شوند و هم چنین می‌توانند پس از طی دوره کارشناسی ارشد ادامه‌ی تحصیل داده و نقش مؤثرتری در نشر و اعتلای فرهنگ و تمدن شیعی و شناساندن آن به جوامع مختلف ایفا کنند و در تحقق اهداف ذکر شده سودمند باشند.

فصل دوم
جداول دروس

الف) دروس جبرانی رشته تاریخ اهل بیت (ع)

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توضیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	فلسفه تاریخ	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	با توجه به نگرش قرآنی
۲	امام شناسی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	با توجه به شبهات
۳	جامعه شناسی تاریخی	۲	۳۲	۳۲	-	جامعه شناسی	به تذکر ۵ توجه شود
۴	تاریخ مذاهب اسلامی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	با نگاه فقهی
۵	رجال و درایه و کاربرد آن در تاریخ	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۶	فقه (۱)	۳	۴۸	۴۸	-	ندارد	در اجرا ۶ واحد اجرا گردد
۷	فقه (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۱)	در اجرا ۴ واحد اجرا گردد
۸	فقه (۳)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۲)	در اجرا ۴ واحد اجرا گردد
۹	اصول فقه	۳	۴۸	۴۸	-	ندارد	در اجرا ۶ واحد اجرا گردد
۱۰	روش تحقیق	۲	۴۸	۱۶	۳۲	ندارد	
۱۱	فلسفه اسلامی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۱۲	فلسفه اسلامی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	فلسفه اسلامی (۱)	*
۱۳	ادبیات عرب (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۱۴	ادبیات عرب (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	ادبیات عرب (۱)	*
۱۵	روان شناسی	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۱۶	جامعه شناسی	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۱۷	جغرافیای جهان اسلام	۲	۳۲	۳۲	-	اطلاعات سیاسی	*
۱۸	تفسیر قرآن	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۱۹	نقد تفکر اجتماعی غرب	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۰	مدیریت آموزشی و فرهنگی	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۲۱	شیوه های تبلیغ	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۲۲	علوم سیاسی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۳	تعلیم و تربیت اسلامی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۴	نیازهای منطقه ای	۲	۳۲	۳۲	-	کلام تطبیقی (۱ و ۲)	*
۲۵	کلام تطبیقی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۶	کلام تطبیقی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	کلام تطبیقی (۱)	*
جمع کل			۵۰	۸۱۶	۳۲		

تذکر:

- ۱- دروسی که علامت ستاره ندارد الزامی است.
- ۲- عناوینی که با علامت ستاره مشخص شد، برای طلاب، اختیاری بوده و لازم است ۱۰ واحد از آن ها را انتخاب و بگذرانند.
- ۳- گروه های آموزشی می توانند در صورت ضرورت، دروسی را برای همه یا برخی از دانش پژوهان الزامی نمایند.
- ۴- گروه های آموزشی می توانند تا سقف ۶ واحد دروس پیشنهادی زبان پیش بینی و اجرا نمایند.
- ۵- گروه های آموزشی می توانند، درس اختیاری «جامعه شناسی» (ردیف ۱۶) را برای آن دسته از دانش پژوهانی که این ماده ی درسی را قبلاً نگذرانده اند، الزامی کند.

(ب) دروس تخصصی رشته تاریخ اهل بیت (ع)

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	موضوعات
			جمع	نظری	عملی		
۱	تاریخ پیامبر (ص)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۲	تاریخ اهل بیت (ع) (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	امیرالمؤمنین علی (ع) و حضرت زهرا (س)
۳	تاریخ اهل بیت (ع) (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	تاریخ اهل بیت (ع) (۱)	امام حسن (ع) و امام حسین (ع)
۴	تاریخ اهل بیت (ع) (۳)	۲	۳۲	۳۲	-	تاریخ اهل بیت (ع) (۲)	امام سجاد (ع) و صادقین (ع)
۵	تاریخ اهل بیت (ع) (۴)	۲	۳۲	۳۲	-	تاریخ اهل بیت (ع) (۳)	امام کاظم (ع) و امام رضا (ع)
۶	تاریخ اهل بیت (ع) (۵)	۲	۳۲	۳۲	-	تاریخ اهل بیت (ع) (۴)	امام جواد (ع) و امام مهدی (ع) و امام حسن عسکری (ع)
۷	تاریخ اهل بیت (ع) (۶)	۲	۳۲	۳۲	-	تاریخ اهل بیت (ع) (۵)	امام مهدی (ع) و غیبت صغری
۸	متون تخصصی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	متون عربی
۹	زبان تخصصی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	زبان عمومی	
۱۰	زبان تخصصی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	زبان تخصصی (۱)	
۱۱	روش پژوهش در تاریخ و سیره ائمه (ع)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۲	مآخذشناسی ائمه (ع)	۲	۴۸	۱۶	۳۲	ندارد	
۱۳	ائمه (ع) در آثار اندیشمندان غیر شیعی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۴	فرقه‌های شیعی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	مشترک با رشته تاریخ تشیع
۱۵	پایان نامه	۴	-	-	۶۴		
جمع کل			۳۲	۴۶۴	۴۳۲	۹۶	

فصل سوم
سر فصل دروس

(الف)

دروس جبرانی

فلسفه‌ی تاریخ

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت قوانین و سنن حاکم بر تاریخ و شناخت نظریه‌ها و مکتب‌های معروف فلسفه‌ی تاریخ در اندیشه‌ی متفکران مسلمان و اروپایی.

سرفصل دروس:

- کلیات (تعریف تاریخ، اقسام فلسفه‌ی تاریخ، رابطه‌ی آن‌ها)
- فلسفه‌ی علم تاریخ
- علمیت تاریخی
- تاریخ و دیگر علوم
- واقعیت و حقیقت در تاریخ
- عینیت تاریخی
- تبیین تاریخی و انواع آن
- آزمون پذیری در تاریخ
- فلسفه‌ی نظری
- چیستی تاریخ
- چگونگی تاریخ (فانونمندی تاریخ، مسیر حرکت تاریخ، غایت و هدف تاریخ)
- چرایی تاریخ (محرک تاریخی)
- مکاتب فلسفه‌ی تاریخ (با تکیه بر دیدگاه‌ها و اندیشمندان مسلمان)
- فلسفه‌ی تاریخ از دیدگاه قرآن

منابع پیشنهادی:

- ۱- مقدمه‌ای بر فلسفه تاریخ؛ والش
- ۲- تاریخ در ترازو؛ زرین‌کوب
- ۳- فلسفه تاریخ؛ حسینعلی نودری
- ۴- فقر تاریخی‌گری؛ کارل پوپر

- ۵- جامعه باز و دشمنان آن؛ کارل پوپر
- ۶- عقل در تاریخ؛ هگل
- ۷- فلسفه تاریخ ابن خلدون؛ محسن مهدی
- ۸- تاریخ چیست؛ ای اچ کار
- ۹- مورخ و تاریخ؛ توین بی
- ۱۰- مقدمه بر روش تحقیق در تاریخ؛ کیتسون کلارک

راه کارهای اجرایی:

- کنفرانس و تحقیق.

امام شناسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با ویژگی‌ها و جایگاه امام معصوم علیه السلام.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (امامت، ولایت، وصایت، نص و ...)
- ختم نبوت و ضرورت امامت
- ویژگی‌های امام (علم، عصمت، کرامت و ...)
- جایگاه امام
- تکوینی (واسطه‌ی فیض، تصرف در طبیعت و تفویض و ...)
- تشریحی (تفسیر و تبیین دین و ...)
- وظایف متقابل امام و امت
- وظایف امام (هدایت، رهبری، حفظ دین، تبلیغ و ترویج دین، اجرای احکام و ...)
- وظایف امت (شناخت، اطاعت و ...)
- شمار امامان (با تکیه بر روایات لوح و ائمه اثنی عشر علیهم السلام و ...)
- بررسی مسأله‌ی غیبت (با توجه به ضرورت وجود امام معصوم علیه السلام)

منابع پیشنهادی:

- ۱- الشافی فی الامامة؛ سید مرتضی
- ۲- تلخیص الشافی؛ شیخ طوسی
- ۳- تصحیح الاعتقاد؛ شیخ مفید
- ۴- اصول کافی؛ کلینی
- ۵- نقش ائمه علیهم السلام در احیای دین؛ علامه عسکری
- ۶- تاریخ طبری
- ۷- تاریخ یعقوبی
- ۸- الطبقات الکبری؛ ابن سعد

جامعه‌شناسی تاریخی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: جامعه‌شناسی

هدف: شناخت نظریه‌های مهم و پدیده‌های اجتماعی در تاریخ اسلام به همراه مطالعات موردی منابع.

سرفصل دروس:

- کلیات و مفاهیم (تعریف، موضوع، روش تحقیق، ارتباط جامعه‌شناسی تاریخی با علوم مرتبط)

- نظریه‌ها

- ابوریحان، ابن خلدون و...

- هرمنوتیک پدیده‌های تاریخی

- مکتب آنال

- پویاشناسی پدیده‌های اجتماعی در تاریخ اسلام

- حکومت

- خانواده

- جنگ

- تجارت

- مطالعات موردی (مطالعه پدیده‌های اجتماعی در کتب تاریخی مانند مروج الذهب، تجارب الأمم و...)

تاریخ مذاهب اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت اجمالی مذاهب فقهی مختلف اسلامی.

سرفصل دروس:

- کلیات (مفاهیم، تاریخچه و ...)

- مذاهب اسلامی

- شیعه امامیه

- زیدیه

- اسماعیلیه

- حنفی

- مالکی

- شافعی

- حنبلی

- ظاهری

- اباضی

- عصر رکود مذاهب

- عصر جدید مذاهب

منابع پیشنهادی:

۱- تاریخ التشریح الاسلامی؛ خضری بک

۲- تاریخ المذاهب الفقهیة؛ ابوزهره

۳- تاریخ فقه و فقها؛ ابوالقاسم گرجی

۴- طبقات الفقهاء؛ ابواسحاق شیرازی

۵- موسوعة طبقات الفقهاء؛ زیر نظر جعفر سبحانی

۶- المذاهب التسعة؛ شرفاوی

- ۷- مدخل في تاريخ التشريع الاسلامي؛ متاع القطان
- ۸- ادوار فقه؛ محمود شهابي
- ۹- ادوار اجتهاد؛ محمد ابراهيم جناتي
- ۱۰- تاريخ حصر الاجتهاد؛ آغا بزرگ طهراني
- ۱۱- الاجتهاد؛ دهلوی (دايرة المعارف القرن العشرين)
- ۱۲- مقاله اباضيه؛ دايرة المعارف بزرگ اسلامي
- ۱۳- مذهب اباضيه؛ محمد عرب
- ۱۴- دعائم الاسلام؛ قاضي نعمان
- ۱۵- تاريخ فقه و فقهاء؛ قدرت انبازي
- ۱۶- مدخل الفقه الاسلامي؛ محمد سلام مذکور
- ۱۷- مقدمه ای بر فقه شيعه؛ سيد حسين مدرسي
- ۱۸- تاريخ الفقه الجعفري؛ سيد هاشم معروف حسني
- ۱۹- الامام الصادق عليه السلام و المذاهب الاربعه؛ اسد حيدر

رجال و درایه و کاربرد آن در تاریخ

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت اسناد و متون و چگونگی بهره‌گیری از آن در تاریخ.

سرفصل دروس:

- کلیات (آشنایی با هندسه علوم حدیث، تاریخ رجال، درایه و فقه الحدیث، مبانی حجیت حدیث در علوم مختلف با تکیه بر تاریخ)
- دانش درایه (آشنایی با اصطلاحات رایج)
- دانش رجال
  - تعریف، کاربرد و وظایف
  - آشنایی با منابع رجال شیعه
    - اصول اولیه
    - اصول ثانویه
    - جوامع رجالی
    - کتب تحقیقی
  - آشنایی با منابع رجال اهل سنت
    - معرفة الصحابة
    - طبقات
    - جرح و تعدیل
    - ثقات
    - ضعفاء
    - جوامع روایی
    - رجال مفرد
    - تاریخ علمی

منابع پیشنهادی

- ۱- اختیار معرفة الرجال کشی؛ طوسی
- ۲- رجال النجاشی
- ۳- رجال الشیخ الطوسی
- ۴- الفهرست؛ شیخ طوسی
- ۵- تنقیح المقال؛ مامقانی
- ۶- جامع الرواة؛ اردبیلی
- ۷- معجم رجال الحدیث؛ خویی
- ۸- الرعاية في علم الدراية؛ شهید ثانی
- ۹- اصول الحدیث و احکامه؛ جعفر سبحانی
- ۱۰- الطبقات الكبرى؛ محمد بن سعد
- ۱۱- اسد الغایة؛ ابن اثیر
- ۱۲- الاستیعاب؛ ابن عبد البر قرطبی
- ۱۳- الاصابه في تمييز الصحابه؛ ابن حجر عسقلانی
- ۱۴- خلاصة الاخوان؛ علامه حلی
- ۱۵- رجال ابن داود
- ۱۶- الكامل في ضعفاء الرجال؛ ابن عدی
- ۱۷- اصول الحدیث؛ محمد عجاج الخطیب
- ۱۸- الباعث الحثیث؛ احمد محمد شاکر
- ۱۹- الثقات؛ بستی
- ۲۰- الجرح و التعديل؛ ابن ابی حاتم رازی
- ۲۱- الضعفاء الكبير؛ عقیلی
- ۲۲- لسان المیزان؛ ابن حجر عسقلانی
- ۲۳- میزان الاعتدال؛ ذهبی
- ۲۴- علوم الحدیث و مصطلحه؛ صبحی صالح
- ۲۵- دانش رجال از دیدگاه اهل سنت؛ محمد رضا جدیدی نژاد

راه کارهای اجرایی:

- براساس تتبع در منابع صحت و سقم رجالی آن به صورت کار عملی و تحقیقی برای دانش پژوهان در نظر گرفته شود.

فقہ (۱)

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با زیان تخصصی فقه و بررسی اجمالی احکام و فراگیری شیوهی استنباط در حد کتاب شرح لمعه در ابواب ذیل.

سرفصل دروس:

- کتاب طهارة

- تعریف الطهارة و الطهور، احکام الماء المطلق و المضاف، السور، النجاسات و المطهرات الوضوء (موجباته و واجباته)، احکام التخلّي (واجبات التخلّي)، الغسل (موجباته و واجباته)، احکام الحائض و المستحاضة و النفساء، غسل مسّ الميّت (احکامه و واجباته)، غسل الميّت و واجباته، الكفن، صلاة الميّت، الدفن (واجبات الدفن)، التيمم (شرائطه و واجباته).

- کتاب صلاة

- الصلاة الواجبة: اوقات الصلاة اليومية، القبلة (العین و الجهة) سترالعورة و ما يعتبر في الساتر، شرائط مكان المصلّي، ما يراعى في مسجد الجبهة، ما يجب تركه في الصلاة، واجبات الصلاة في التروك، صلاة الجمعة (كيفيةها و واجباتها، حکمها في زمن الغيبة) صلاة العیدین، صلاة الآيات (واجباتها)، صلاة المسافر، صلاة الجماعة.

- کتاب زكاة، خمس، صوم، حج (متن لمعه)

- کتاب الجهاد، حکم الجهاد الابتدائي و شرائطه، في احکام البغاة، في الأمر بالمعروف و النهي عن المنکر.

- کتاب القضاء، تعريف القضاء، شروط القاضي، القول في كيفية الحكم.

- کتاب الشهادات، شرائط الشاهد، تفصيل الحقوق.

- کتاب المتاجر: موضوع التجارة، ما تحرم التجارة به، عقد البيع، شرائط المتعاقدين و شرائط العوضين في

الربا، الخيارات (خيار المجلس، خيار الشرط، خيار العيب)، کتاب الدين، الحجر، الشركة، المضاربة، الوديعة و العارية (متن اللمعة)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- الروضة البهية في اللمعة الدمشقية

۲- الزبدة الفقهية في شرح الروضة البهية

۳- تحرير الوسيلة؛ امام خميني «ع»

- فرعى:

۱- مسالك الأفهام في شرح شرايع الاسلام

۲- جامع المدارك؛ الخوانساري

راه کارهای اجرایی:

- به دلیلی که مطالب این درس (شرح لمعه) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان ارائه‌ی آن دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه‌ی گفتگو و مشاوره، همراه با مراجعه به منابع یاد شده فراهم گردد.

فقه (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فقه (۱)

هدف آشنایی با زبان تخصصی فقه و بررسی احکامی و فراگیری شیوه استنباط در حد کتاب شرح لمعه در ابواب ذیل.

سرفصل دروس:

- کتاب الاجارة
- تعريف الاجارة، العقد، شروط المتعاقدين، شرائط المنفعة، هل للمستأجر أن يأجر؟ ضمان العين المستأجرة.
- كتاب الوكالة
- تعريف الوكالة، شروط المتعاقدين.
- كتاب الوصايا
- تعريف الوصية، شروطها، الوصية بما زاد عن ثلث المال، شروط الوصي.
- كتاب النكاح
- في المقدمات، احكام النظر، في العقد، ما يشترط في عقد النكاح، الشاهدان، اولياء العقد، العقد الفصولي، الحرامات، الحرامات بالنسب و الرضاع و المصاهرة.
- نكاح المتعة، شرعيتها، ايجابه و الاخلال بأجله، في المهر، ما يشترط في المهر، وقوع العقد من غير ذكر المهر.
- كتاب الطلاق
- اركان الطلاق و اقسامه، في العدد و احكامها.

منابع پیشنهادی:

- اصلي:
- ۱- الروضة البهية في اللمعة الدمشقية
- ۲- الزبدة الفقهية في شرح الروضة البهية
- ۳- تحرير الوسيلة؛ امام خميني رحمته الله
- فرعی:
- ۱- مسالك الافهام في شرح شرايع الاسلام
- ۲- جامع المدارك؛ الخوانساري

راه کارهای اجرایی:

- از آنجایی که مطالب این درس (شرح لمعه) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان ارائه آن دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه‌ی گفتگو و مشاوره، همراه با مراجعه به منابع یاد شده فراهم گردد.

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فقه (۲)

هدف: آشنایی با فقه و بررسی اجمالی احکام و فراگیری شیوهی استنباط در حد کتاب شرح لمعه.

سرفصل دروس:

- کتاب الاقرار، کتاب الغصب: تعریفه و ردّ المغصوب و ضمانه مع التلف، کتاب الصيد و الذباجة، کتاب الاطعمة و الاشرية.

- کتاب الميراث: الموجبات، النسب و السبب، الموانع، السهام.

- کتاب الحدود: حدّ الزنا، قيوده، كيفية ثبوت الزنا، في القذف، حدّ المقدوف و كيفية ثبوتها، تارك الواجب، سبّ

النبي، في حدّ الشارب للمسكر، حدّ السرقة، المحاربة، معنى المحارب و حدّه.

- کتاب القصاص: قصاص النفس و موجهه و شرائطه.

- کتاب الديات: خطأ الطبيب، حامل المتاع، تقدير الدية (دية قتل العمد و الخطأ، الیدين، النخاع).

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- الروضة البهية في اللمعة الدمشيقة

۲- الزبدة الفقهية في شرح الروضة البهية

۳- تحرير الوسيلة؛ امام خمینی (ره)

- فرعی:

۱- مسالك الافهام في شرح شرايع الإسلام

۲- جامع المدارك؛ الخوانساري

راه کارهای اجرایی:

- از آن جایى که مطالب این درس (شرح لمعه) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان ارائه‌ی

آن دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه‌ی گفتگو و مشاوره، همراه با مراجعه به منابع یاد شده فراهم گردد.

اصول فقه

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظري

پيش‌نياز: ندارد

هدف: آشنایی با مبانی و قواعد و نظریه‌ی جدید دانش اصول فقه در حدّ حلقه‌ی دوم و کشف ارتباط میان قواعد با رشد و با فن استنباط احکام شرعی.

سرفصل دروس:

- تمهید

- تعریف علم الاصول
- موضوع علم الاصول و فائده
- الحكم الشرعي و تقسيمه

- حجیة القطع

- خصوصیات القطع
- منجزية و معذرية القطع
- القطع الطريقي و الموضوعي
- الادلة (المحرزة و الأصول العملية)

- تحديد المنهج في الأدلة و الأصول طبق مسلك حق الطاعة
- تحديد المنهج في الأدلة و الأصول طبق مسلك قبح العقاب بلا بیان
- الادلة المحرزة

- تقسيم البحث في الأدلة المحرزة و بيان الأصل عن الشك في الحجیة
- مقدار ما يثبت بالأدلة المحرزة

- الأدلة المحرزة، الدليل الشرعي

- مقدمة تحديد دلالات دليل الشرعي اللفظي و غير اللفظي
- اولاً: الدليل الشرعي اللفظي، التصوري و الظهور التصديقي علاقة الوضع بهما، الوضع التعييني و التعيني، علامات الحقيقة و الظهور المجاز، تصنيف اللغة و دلالة الخاصة و المشتركة، الأمر و النهي، الاحتراز في القيود، الاطلاق و انواعه و التقابل بينه و بين التقييد، بعض التطبيقات لقربة الحكمة، العموم، تعريفه، أدواته و نحو دلالاته، المفاهيم، تعريف المفهوم و ضابطه، مفهوم الشرط و الشرط المسوق لتحقيق الموضوع، مناسبات الحكم و الموضوع

- ثانياً: الدليل الشرعي غير اللفظي: دلالة السكوت والتقرير، السيرة، اثبات صغرى الدليل الشرعي، وسائل الاثبات - الوجداني، التواتر، الاجماع، سيرة المتشرعة والعقلاء، وسائل الاثبات التعبدية، أدلة اثبات حجبة خبر الواحد نفيها، تحديد دائرة الحجبة، اثبات حجبة الدلالة في الدليل الشرعي دليل حجبة الظهور وموضوعها، ظواهر الكتاب الكريم - الأدلة المحرزة، الدليل العقلي

- قاعدة استحالة التكليف بغير المقدور، زمان الوجوب والواجب، أخذ العلم للحكم في موضوع الحكم، اشتراط التكليف بالقدرة بمعنى آخر، بحث الترتب، اقتضاء الحرمة للبطلان، حجبة الدليل العقلي - الاصول العملية

- القاعدة العملية الأولية في حالة الشك، القاعدة العملية الثانوية في حالة الشك (الاعتراضات على أدلة البرائة، تحديد مفاد البرائة)، قاعدة منجزية العلم الاجمالي - الاستصحاب: تعريفه، أدلته، اركانه و تطبيقاته (الاستصحاب في حالات الشك السببي والمسببي)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- حلقات (حلقه دوم)؛ شهید صدر(ره)، به همراه تقریرات درس خارج ایشان توسط آیت اساتذهرودی و سید کاظم حائری)

- فرعی:

۱- اصول فقه؛ مرحوم مظفر

۲- شرح الاصول؛ محمدصنقور، باقر ایروانی

۳- حاشیه سیدعلی اکبر حائری بر حلقات شهید صدر

راه کارهای اجرایی:

- از آن جایی که مطالب این درس (حلقه دوم) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان آرایه‌ی آن دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه‌ی گفتگو و مشاوره همراه با مراجعه به منابع یاد شده فراهم گردد.

روش تحقیق

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با روش‌های علمی تحقیق و کاربرد آن در فرایند تحقیق.

سرفصل دروس:

- کلیات (تاریخچه، تعریف، هدف، اهمیت و کاربرد روش‌های تحقیق در علوم انسانی و اسلامی)
- نقش تئوری‌ها در تحقیقات و پژوهش
- انواع روش‌های تحقیق
- مراحل علمی روش تحقیق
- طرح مسأله (انواع سؤالات شامل: چیستی، چگونه‌گی، چرایی و...)
- مطالعات اکتشافی (مصاحبه اکتشافی و ویژگی‌های انتخاب متن)
- چارچوب نظری
- فرضیه (مدل تحلیلی)
- جمع‌آوری اطلاعات (انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات شامل: پرسش‌نامه، مشاهده، آزمایش تحلیل محتوا و...)
- تحلیل و نتیجه‌گیری
- تدوین و تنظیم گزارش
- شیوه‌پی‌نوشت و فهرست‌ها
- کتاب‌شناسی

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- ۱- روش‌های تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه پیام‌نور
- ۲- روش تحقیق در علوم اجتماعی؛ ریمون کیوی، ترجمه عبدالحسین نیک‌گوهر
- ۳- روش‌های علمی تحقیق در علوم انسانی؛ میرمحمد سیدعباس زاده
- ۴- مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی؛ محمدرضا حافظ‌نیا

- فرعی:

۱- روش های تحقیق در علوم اجتماعی (۲ج)؛ باقر ساروخانی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۲- روش های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری؛ جان بست، ترجمه حسن پاشا شریفی، نرگس طالقانی

۳- روش های علوم اجتماعی، موريس دوورژه، ترجمه خسرو اسدی

راه کارهای اجرایی:

- استاد با توجه به مراحل عملی روش تحقیق از دانش پژوهان کار تحقیقی خواسته و به صورت عملی در کلاس

تکالیف آن ها را اصطلاح نماید. و در پایان ترم تحقیق کامل را به عنوان کار عملی دریافت نماید.

فلسفه اسلامی (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی فلسفه‌ی اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه.

سر فصل دروس:

- مقدمه‌ی هستی‌شناسی، مفهوم وجود، واقعیت عینی، وجود و ماهیت، احکام ماهیت
- مقدمه‌ی اصالت وجود
- اصالت وجود (منشأ پیدایش بحث، مبادی تصویری اصالت وجود)
- وحدت در کثرت، وحدت و کثرت در وجود عینی، مراتب وجود
- علت و معلول (مفهوم علت و معلولیت، کیفیت آشنایی ذهن با مفهوم علت و معلول... اهمیت اصل علت، ضرورت علتی و معلولی (تلازم، تقارن، نیازمندی معلول در بقاء)
- سنخیت میان علت و معلول (مناسبت میان علت و معلول، قاعده‌ی الواحد)
- احکام علت و معلول (دور و تسلسل)، علت فاعلی (مفهوم، اقسام فاعل مختار، اراده و اختیار)
- علت غایی (کمال، خیر، علت غایی، غایت، هدفمندی جهان)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- ۱- آموزش فلسفه؛ استاد مصباح یزدی (از درس ۲۱ تا درس ۴۰)
- فرعی:
- ۱- شرح مختصر منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
- ۲- شرح مبسوط منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
- ۳- جلد هفتم مجموعه آثار شهید مرتضی مطهری
- ۴- اصول فلسفه و روش رئالیسم؛ شهید مرتضی مطهری

راه کارهای اجرایی:

- تحقیق در این درس ضرورت دارد؛ موضوعات تحقیق می‌تواند مباحث مربوط به درس با توجه به دیدگاه خاص هر کدام از فلاسفه‌ی صاحب نام باشد. سیر تاریخی مباحث نیز مورد توجه قرار گیرد.

فلسفه اسلامی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱)

هدف: شناخت تحلیلی فلسفه اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه.

سرفصل دروس:

- مجرّد و مادی (مفهوم واژه‌های مجرّد و مادی، ویژگی‌های جسمانیات و مجردات)
- مکان (زمان و مکان، فرق جای و کجایی، حقیقت مکان)
- زمان (حقیقت زمان؛ نظریه‌ی صدر المتألهین)
- انواع جواهر (جوهر جسمانی، جوهر نفسانی، برهان بر مجرد نفس، جوهر عقلانی، قاعده‌ی امکان اشرف، جوهر مثالی)
- ماده و صورت (نظریات فلاسفه درباره‌ی ماده و صورت)
- اعراض (کمّیت، مقولات نسبی)
- کیفیت (کیف نفسانی، کیف محسوس، کیف مخصوص به کمّیات)
- حقیقت علم
- اتحاد عاقل و معقول

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- کتاب آموزش فلسفه؛ استاد مصباح یزدی (از درس ۴۱ تا ۵۰)
- فرعی:
  - ۱- شرح مختصر منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
  - ۲- شرح مبسوط منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
  - ۳- اصول و روش رئالیسم؛ علامه شهید مرتضی مطهری
  - ۴- درآمدی بر فلسفه اسلامی؛ عبدالرسول عبودیت

راه‌کارهای اجرایی:

- تحقیق نگاری در این درس ضرورت دارد. موضوعات تحقیق می‌تواند مباحث مربوط به درس با توجه به دیدگاه حاصل هر کدام از فلاسفه صاحب نام باشد. سیر تاریخی مباحث نیز مورد توجه قرار گیرد.

ادبیات عرب (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تسلط دانش پژوهان بر مباحث کاربردی ادبی و تطبیق آن بر متون اصیل.

سرفصل دروس:

- تعیین ضرورت و جایگاه مباحث ادبیات در فهم نصوص دینی
- بیان نکات مهم و کاربردی مانند:
  - مؤذات ابتدا به نکره
  - شباهت و تفاوت بین حال و تمییز
  - فرق بین عطف بیان و بدل
  - اقسام عطف
  - اعراب اسماء شرط و استفهام و...
- بررسی آیات و متون ادبی منتخب مانند (سوره مائده/ ۳۰-۲۷؛ سوره طه/ ۳۵-۲۵؛ سوره انعام/ ۱۱۲ و ۱۱۴، متن تفسیر مجمع البیان [سوره غافر]، ص ۷۹۸-۸۰۵)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- متن تدوین شده‌ی مرکز جهانی
- فرعی:
  - ۱- مجمع البیان، بحث الاعراب
  - ۲- مغنی اللبیب باب رابع و باب هشتم
  - ۳- النحو الوافی شرح الکافیة
  - ۴- املاء ما منّ به الرحمن
  - ۵- اعراب القرآن؛ درویش
  - ۶- الجدول فی اعراب القرآن؛ صافی

راه کارهای اجرایی:

- ۱- انتخاب آیات و روایاتی که متضمن نکات کاربردی قابل توجهی از مباحث ادبیات باشد، مانند آب وضو.
- ۲- انتخاب متون درسی از علوم مختلف حوزوی مانند: تفسیر، فقه، اصول و...
- ۳- مقداری از بحث به عنوان تحقیق به دانش پژوهان واگذار شود و اساتید مجازند حدود پنجمه راه آن اختصاص دهند.

ادبیات عرب (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: عملی

پیش‌نیاز: ادبیات عرب (۱)

هدف: ایجاد توانایی تطبیق قواعد کاربردی و مباحث مفردات.

سرفصل دروس:

- بیان نکات مهم و کاربردی از مفردات مانند:
- إن، أن، ما، أمّا، لَمّا، لام و ...
- بیان نکات مهم بلاغی همچون استعاره، کنایه و ...
- بررسی آیات و متون ادبی منتخب (سوره ی بقره/۲۵۵، آل عمران/۱۷۸، ابراهیم/۱۲ و ...، متن تفسیر مجمع‌البیان، سوره ی یوسف، ذیل آیه ۱ الی ۱۰).

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
۱- متن تدوین شده‌ی مرکز جهانی
- فرعی:
۱- مجمع‌البیان بحث الاعراب
۲- مغنی اللّیب باب اول
۳- الکشاف
۴- شرح الکافیة
۵- اعراب القرآن؛ درویش
۶- مختصر المعانی
۷- جواهر البلاغة

راه‌کارهای اجرایی:

- ۱- انتخاب آیات، روایات و اشعاری که متضمن نکات کاربردی قابل توجهی از مباحث ادبیات باشد، مانند: آیه ی تیمّم.
- ۲- انتخاب متون درسی از علوم مختلف حوزوی مانند: تفسیر، فقه، تاریخ و ...
- ۳- مقداری از بحث به عنوان تحقیق به دانش پژوهان واگذار شود و حدود ۱۰ نمره به آن اختصاص یابد.

روان‌شناسی

تعداد واحد:	۱
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با مفهوم روان‌شناسی و روش‌های آن و تشخیص جایگاه روان‌شناسی در بین سایر علوم، بررسی رفتار موجود زنده (به ویژه انسان) و شناخت کلی از مفاهیم اختصاصی و کلیات این علم.

سرفصل‌درس:

- تعریف روان‌شناسی
- ماهیت علمی روان‌شناسی
- موضوع روان‌شناسی
- هدف و روش‌های علم روان‌شناسی (ویژه‌ی مطالعه روان‌شناسی)
- تعریف و موضوع رشته‌های تخصصی روان‌شناسی
- مطالعه علمی رفتار (عوامل مؤثر بر رفتار)
- تفاوت‌های فردی
- احساس و ادراک
- هوش
- یادگیری و فرآیند آن و انواع مختلف آن
- شخصیت
- انگیزش و هیجان و عوامل آن
- یاد آوری و فراموشی (حافظه)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- روان‌شناسی عمومی؛ آذربایجانی و سالاری فر
- فرعی:
  - ۱- روان‌شناسی عمومی؛ حمزه گنجی
  - ۲- زمینه‌ی روان‌شناسی، محمد پارسا
  - ۳- زمینه‌ی روان‌شناسی؛ هلیگارد، ترجمه جمعی از نویسندگان
  - ۴- روان‌شناسی عمومی، هیدوس عظیمی.

جامعه‌شناسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با اصطلاحات، مفاهیم و روش‌های جامعه‌شناسی و فهم دقیق اصطلاحات علمی مشترک میان جامعه‌شناسی و سایر حوزه‌های علوم اجتماعی و نیز ارتقای توانایی دانش‌پژوهان در ایفای نقش‌های مورد انتظار.

سرفصل دروس:

- کلیات (تعریف، موضوع، روش و هدف)
- جامعه و فرهنگ
- منزلت و نقش اجتماعی
- گروه‌های اجتماعی
- نهادها (تعریف، ویژگی و کارکرد)
- نهاد خانواده
- نهاد دین
- نهاد حکومت
- قدرت و اقتدار
- جامعه‌پذیری و شخصیت
- کجروی و انحراف
- قشربندی و طبقات اجتماعی
- جنبش‌های اجتماعی
- تغییرات اجتماعی

منابع پیشنهادی:

- ۱- درآمدی به جامعه‌شناسی؛ کوئن، بروس، ترجمه محسن ثلاثی، تهران فرهنگ معاصر.
- ۲- درآمدی بر جامعه‌شناسی اسلامی؛ دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، قم، بی‌تا.
- ۳- مبانی جامعه‌شناسی؛ دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، تهران، سمت.
- ۴- درآمدی بر جامعه؛ رابرتسون، یان، ترجمه حسین بهروان، مشهد: آستان قدس رضوی.
- ۵- جامعه‌شناسی؛ گیدنز، آنتونی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران - نشرنی.

راه‌کارهای اجرایی:

- با توجه به گرایش تحصیلی دانش‌پژوهان، لازم است استاد جهت‌گیری درس را معین کند.

جغرافیای جهان اسلام

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: اطلاعات سیاسی

هدف: آشنایی با موقعیت جغرافیایی کشورهای اسلامی، شناسایی ظرفیت‌های ژئوپلتیکی جهان اسلام برای بهره‌گیری از فرصت‌های آن در عرصه نظام بین‌المللی بر مبنای نظریه وحدت اسلامی و عزت و اقتدار مسلمانان.

سرفصل دروس:

- مفاهیم و کلیات

- مفاهیم، جغرافیا، سیاست و جغرافیای سیاسی و ژئوپلتیک و مفاهیم مرتبط

- آشنایی با جغرافیای سیاسی و ژئوپلتیک

- تاریخچه‌ی جغرافیای سیاسی

- جغرافیای سیاسی در تمدن یونانی و رومی

- جغرافیای سیاسی در تمدن اسلامی

- جغرافیای سیاسی در تمدن جدید (غرب)

- تاریخچه‌ی ژئوپلتیک

- از جغرافیای سیاسی تا ژئوپلتیک

- تاریخچه‌ی ژئوپلتیک در قرن بیستم

- تحولات جهانی و نظریه‌های ژئوپلتیکی در هزاره‌ی سوم

- عوامل مؤثر در ژئوپلتیک

- سیری در پیدایش و گسترش جهان اسلام

- پیدایش و گسترش اسلام در شبه جزیره عربستان

- گسترش محدوده‌ی جغرافیایی اسلام به آسیا

- گسترش محدوده‌ی جغرافیا اسلام به آفریقا

- گسترش محدوده‌ی جغرافیایی اسلام به اروپا

- توانمندی‌های جغرافیای جهان اسلام

- جغرافیای طبیعی جهان اسلام

- جغرافیای انسانی جهان اسلام

- جغرافیای اقتصادی جهان اسلام
- جغرافیای فرهنگی جهان اسلام
- جغرافیای سیاسی جهان اسلام
- توزیع و تقسیم‌بندی جغرافیای جهان اسلام
- تقسیم جهان اسلام بر مبنای قاره‌ای
- تقسیم جهان اسلام بر مبنای ایدئولوژی و مذهبی و فرقه‌ای
- تقسیم جهان اسلام بر مبنای زبان و قومیت
- تقسیم جهان اسلام بر مبنای امّ‌القری
- استعمارگران غربی و جهان اسلام
- برداشت تاریخی غرب از جهان اسلام
- هجوم غربیان به مرزهای جغرافیای جهان اسلام (از جنگ صلیبی به بعد)
- نقش استعمارگران غربی در توزیع جغرافیای جهان اسلام در قرن ۱۹ و ۲۰
- ظهور خاورمیانه در عرصه رقابت‌های ابرقدرت‌ها
- آمریکا و پروژه‌ی خاورمیانه جدید
- افغانستان و عراق سرپل‌های ایجاد خاورمیانه جدید.
- بررسی جغرافیای مناطق بحران‌زا در جهان اسلام (فلسطین، کشمیر، قفقاز، چین، بالکان، سودان، نیجریه، عراق، افغانستان)
- بررسی جغرافیای سیاسی کشورهای مهم اسلامی (اندونزی، پاکستان، عربستان، ایران، مصر، ترکیه)
- ضرورت اتحاد و همگرایی در جهان اسلام
- پیشنهادها و وحدت در جهان اسلام
- تئوری‌های وحدت در جهان اسلام
- عوامل بازدارنده در جهان اسلام

منابع پیشنهادی:

- ۱- مبانی جغرافیای سیاسی؛ دره میرحیدر
- ۲- ژئوپلتیک؛ عزت ا... عزتی
- ۳- جغرافیای سیاسی جهان اسلام؛ عزت ا... عزتی
- ۴- شناخت کشورهای اسلامی؛ غلام‌رضا گلی زواره‌ای

تفسیر قرآن

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آگاهی از تفسیر ترتیبی یک سوره‌ی قرآن بر اساس روش و گرایش رشته مربوطه.

سرفصل دروس:

- الف) اشاره‌ای کوتاه به روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن و کاربرد هر کدام
- ب) تفسیر ترتیبی یکی از سوره‌های زیر (به تناسب رشته)
  - سوره‌ی حدید (ترجیحاً برای طلاب رشته‌ی فلسفه و کلام و عرفان)
  - سوره‌ی آل عمران (ترجیحاً برای رشته‌ی ادیان)
  - سوره‌ی مائده (ترجیحاً برای رشته‌ی مذاهب اسلامی)
  - سوره‌ی قصص (ترجیحاً برای رشته‌ی تاریخ اسلام)
  - سوره‌ی نور (ترجیحاً برای رشته‌های فقه و اصول و فقه و معارف اسلامی)
  - سوره‌ی لقمان (برای رشته‌های دیگر یا اقتضائات اخلاقی و تربیتی مورد نیاز)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- تفسیر المیزان؛ علامه طباطبایی (ره)
  - ۲- تفسیر قرآن کریم؛ ملاصدرا
  - ۳- تفسیر فی ظلال القرآن؛ سید قطب
  - ۴- درسنامه روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن؛ محمد علی رضایی اصفهانی
- فرعی:
  - ۱- تفسیر قرطبی
  - ۲- تفسیر زبدة البیان؛ مقدس اردبیلی

راه کارهای اجرایی:

- ۱- بررسی بخش الف حداکثر دو جلسه و برای بخش ب بقیه جلسات تدریس شود.
- ۲- در انتخاب سوره‌ی مورد نظر به رشته و نیاز طلاب توجه ویژه شود.
- ۳- در تدریس به رویکرد تفسیر انتخاب شده (کلامی، فلسفی، فقهی، علمی و...) توجه شود و ضمن تطبیق قواعد به تمرین شیوه‌ی صحیح آن پرداخته شود.

نقد تفکر اجتماعی غرب

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با چیستی، فرایند شکل‌گیری، مبانی و پیامدهای تفکر اجتماعی غرب و ارزیابی علمی نسبت به آن.

سرفصل دروس:

- مفاهیم و کلیات

- تعریف غرب، غرب‌گرایی، مفهوم تفکر اجتماعی و نقد اهداف و انگیزه‌ها، روش و رویکردها در ارزیابی و شناخت غرب،

- گذر تاریخی (فرایند شکل‌گیری فرهنگ و تمدن غربی)

- ریشه‌های تفکر اجتماعی معاصر غرب در یونان باستان، شاخص‌های قرون وسطی و عصر جدید

- مبانی و ویژگی‌ها

- اومانیزم، سکولاریسم، مبانی معرفت‌شناختی (علم Science و عقل محوری و...) لیبرالیسم، پلورالیسم

- پست مدرنیسم

- جهانی شدن یا جهانی سازی پست مدرنیسم، موضع‌گیری جهان اسلام در قبال آن

- اندیشه‌ی اجتماعی غرب و جهان اسلام

- فرایند ورود فرهنگ غرب به جهان اسلام، بررسی مواضع و واکنش‌ها

- پذیرش

- طرد

- برخورد گزینشی

- شکل‌گیری احزاب و گروه‌ها با توجه به فرهنگ غرب (غربزده، التقاطی، اسلامی)

- ره‌آورد اندیشه و فرهنگ غرب در

- پیامدهای سیاسی، بحران هویتی، جامعه‌مدنی، توسعه و تحزب (مروری فهرست وار بر مباحث)

- پیامدهای فرهنگی و اجتماعی وضعیت نظام خانواده، فردگرایی افراطی، ناهنجاری‌های اجتماعی و...

نگرش ابزاری به انسان، بحران معنویت

- پیامدهای اختصاری، حاکمیت اقتصاد و بازار، استعمار، امپریالیسم و...

- نتایج بحث

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- غرب شناسی؛ سید احمد رهنمایی

- فرعی:

۱- ظهور و سقوط لیبرالیسم

۲- خداوندان اندیشه‌ی سیاسی

۳- شرق شناسی؛ ادوارد سعید

۴- نقد عقل مدرن

۵- فرهنگ اسلام در اروپا و غرب

راه کارهای اجرایی:

- مشارکت دانش پژوهان در مباحث درس به صورت فعال (کنفرانسی)

مدیریت آموزشی و فرهنگی

تعداد واحد: ۱
نوع واحد: نظری
پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت ویژگی‌های نهادها و مؤسسات آموزشی و فرهنگی جهت حضور و فعالیت اثربخش؛ بررسی مسایل و مشکلات فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی و چگونگی استفاده از اصول و روش‌های مدیریت در حل مشکلات.

سرفصل دروس:

- کلیات

- تعاریف و مفاهیم اصلی و درآمدی بر:

- انسان و جامعه

- علم و تمدن

- دانش و فن آوری

- مطالعه‌ی فرهنگی شامل:

- زیر ساخت‌های فرهنگ (نیازها، هنجارها، عقاید و باورها، آداب و سنت‌ها و نمادها و...)

- جامعه‌شناسی فرهنگ‌ها (فرهنگ بومی، فرهنگ ملی، فرهنگ منطقه‌ای، فرهنگ جهانی، فرهنگ دینی

و...)

- گستره‌ی فرهنگ (کالاهای فرهنگی، نهادهای فرهنگی، فعالیت‌های فرهنگی، نیروهای فرهنگی، روابط و

مناسبات فرهنگی و...)

- عوامل محیطی فرهنگ (جمعیت، سرزمین، سیاست، اقتصاد، دانش و فن آوری و...)

- تبادل و تحوّل فرهنگی

- فرآیند مدیریت آموزشی

- هدف‌ها و ضرورت‌های آموزش

- نیازسنجی و مخاطب‌شناسی در نهادهای آموزشی

- هدف‌گذاری ابعاد و حوزه‌های آموزشی

- روند برنامه‌ریزی آموزشی

- سازماندهی آموزشی

- نظارت و ارزیابی امور آموزشی

- تکنولوژی و ابزار آموزشی

- نقش ارتباطات در نهادهای آموزشی و فرهنگی

- فرایند ارتباطات و مؤلفه‌های اصلی آن

- انواع ارتباطات، موانع و محدودیت‌ها

- فنون و روش‌های ارتباطات

- مهارت‌های ارتباطی

- هنر مدیریت

- مفاهیم و نظریه‌های سازمان و مدیریت

- اصول و مبانی مدیریت

- سبک‌های مدیریتی

- مهارت‌های مدیریتی

- مدیریت اثر بخش نهادهای آموزشی و فرهنگی

- ویژگی‌های مدیران آموزشی و فرهنگی

- وظایف مدیران آموزشی و فرهنگی (مخاطب‌شناسی، نیازسنجی، هدفگذاری و برنامه ریزی، بسیج

منابع و امکانات، نظارت و ارزیابی)

- نهادها و سازمان‌های آموزشی و فرهنگی (ساختار و روش‌ها و ترکیب منابع، فرصت‌ها و چالش‌های

مدیریتی و...)

- ساماندهی نقش‌های فرهنگی و آموزشی

- سبک‌ها و مهارت‌های مدیریتی در محیط‌های آموزشی و فرهنگی

منبع پیشنهادی:

- متن آموزشی مرکز با عنوان «مدیریت آموزشی»

شیوه‌های تبلیغ

تعداد واحد:	۱
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با مفاهیم، اهداف و ابزار نوین تبلیغ و جریان‌های تبلیغی، و نیز آشنایی با ظرفیت‌های موجود در مکتب اسلام جهت بهره‌برداری از شیوه‌های جدید تبلیغ و بایدهای امروز در جریان تبلیغ.

سرفصل دروس:

- آشنایی با مفاهیم و اصطلاحات کلیدی (مروری مختصر بر مفاهیم جدید و روزآمد در عرصه‌ی تبلیغ از جمله رسانه و اقسام آن، امپریالیسم تبلیغی و...)
- تاریخچه و سیر تحوّل در تبلیغ (تأکید بر دانش جدید و تحوّل تکنولوژیکی در تبلیغ و...)
- ماهیت‌شناسی رسانه‌های جمعی (با تأکید بر محدودیت‌ها، اقتضائات و...)
- جریان‌شناسی تبلیغ در جهان معاصر (مسیحیت و تبشیر، صهیونیسم خبری، امپریالیسم تبلیغی، فراماسونری و تأکید بر روش‌ها و اهداف و نتایج آن‌ها و...)
- ظرفیت‌های اسلام در زمینه‌ی بهره‌برداری از شیوه‌ها و ابزار نوین تبلیغ (با تأکید بر نقد نوع استفاده‌ها و بیان رسانه‌های برتر از قبیل: مشافهه، سخنرانی، کتاب و...)
- پیش‌نیازهای ورود به عرصه‌ی جدید تبلیغ در جهان معاصر (با تأکید بر ارائه راه کارهای مقابله با جریان‌های تبلیغی و ارائه راه کارهای درخشش و حذف محدودیت‌ها و موانع)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- امپریالیسم تبلیغی یا تبلیغات بین‌المللی؛ محمد علی العوینی، ترجمه محمد سپهری
  - ۲- پژوهش در تبلیغ؛ محمد تقی رهبر
- فرعی:
  - ۱- مبانی تبلیغ؛ محمد حسن زورق
  - ۲- اهمیت و ضرورت تبلیغات؛ احمد رزاقی
  - ۳- خلاصه مقالات تبلیغ و تبلیغات؛ احمد رضا حیدری
  - ۴- تاریخ فلسفه نشر اسلام؛ ابوالفضل عزّتی

راه کارهای اجرایی:

- از آنجاکه درس یک واحدی است، ضرورت دارد استاد مربوط با ارایه‌ی طرح درس جامع و فشرده، از فرصت کم بیشترین استفاده را نموده، با پرسش و پاسخ درس را تقویت نموده، زمینه‌ی پیگیری بحث را در دانش پژوهان فراهم آورد.

علوم سیاسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با فاهیم، مسائل و موضوعات اصلی علوم سیاسی.

سرفصل دروس:

- کلیات

- تعریف علم سیاست؛ هدف، روش و قلمرو علم سیاست
- تاریخچه علم سیاست
- گرایش های تخصصی علم سیاست
- جایگاه علم سیاست
- مفاهیم اساسی علوم سیاسی
- قدرت، دولت، کشور، حکومت، نظام سیاسی
- ساختار نظام سیاسی
- ساختار قدرت؛ تفکیک قوا، نهادهای سیاسی داخلی و خارجی، احزاب و گروه های سیاسی، جامعه مدنی
- فرهنگ و رفتار سیاسی
- عناصر فرهنگ سیاسی، تأثیرات فرهنگ بر رفتار سیاسی
- ایدئولوژی سیاسی
- تفاوت ایدئولوژی سیاسی با فلسفه ی سیاسی و نظریه ی سیاسی، اندیشه های سیاسی، معرفی مهم ترین ایدئولوژی های سیاسی
- انقلاب و جنبش های سیاسی اجتماعی
- تعریف انقلاب و تفاوت آن با کودتا و رفرم انواع انقلاب ها

منابع پیشنهادی:

- ۱- آشنایی با علم سیاست؛ کارلتون کلایمرودی، ترجمه بهرام ملکوتی
- ۲- بنیادهای علم سیاست؛ دکتر عالم
- ۳- اصول سیاست؛ موريس دوورژه

تعلیم و تربیت اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مباحث کاربردی تعلیم و تربیت و بکارگیری و استفاده از این مباحث در زندگی فردی، خانوادگی اجتماعی و نیز ایجاد علاقه و انگیزه در فراگیران نسبت به مباحث تعلیم و تربیت اسلامی.

سرفصل دروس:

- کلیات و مفاهیم شامل: تعلیم و تربیت اسلامی و عناصر آن، مربی (انواع و سطوح مختلف آن)، متربی (موضوع تربیت).

- حوزه‌ها و ساخت‌های تعلیم و تربیت اسلامی شامل: (جسمانی، اخلاقی، عقلانی، دینی، اعتقادی، عبادی) اجتماعی، سیاسی، خانوادگی و جنسی)

- ابعاد و ویژگی‌های انسان به عنوان موضوع تربیت

- ابعاد شامل: (شناختی، عاطفی و رفتاری)

- ویژگی‌ها شامل: (تربیت پذیری، حقیقت جویی، آزمندی، عجز بودن و...)

- اهداف تربیت اسلامی در ساحت‌های گوناگون جسمانی، عقلانی، اخلاقی و...

- اصول تربیت اسلامی (بایدها و نبایدهای کلی در امر تربیت مثل اصل تکلم متربی، اصل هماهنگی عوامل

تربیت و...)

- عوامل تربیت شامل (خانواده، احزاب و گروه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی و...)

- شیوه‌های تربیت اسلامی شامل: (عادت تمرین، نصیحت، موعظه، تشویق و تنبیه، آرایه‌ی الگو و...)

- مراحل تربیت اسلامی شامل: (دوره‌ی قبل از تولد، کودکی، نوجوانی، جوانی و...)

منابع پیشنهادی:

۱- درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی؛ دفتر همکاری حوزه و دانشگاه

۲- نگاهی دوباره بر تربیت اسلامی؛ خسرو باقری

۳- درآمدی بر نظام تربیتی اسلامی؛ محمد علی حاجی ده‌آبادی

۴- تعلیم و تربیت اسلامی؛ علی شریعتمداری

نیازهای منطقه‌ای

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: کلام تطبیقی (۱ و ۲)

هدف: آشنایی با مهم‌ترین شبهات علیه دین و مذهب و تسلط نسبت به مباحث خاص منطقه‌ای و پاسخ‌گویی آن‌ها.

سرفصل دروس:

- کلیات (شناخت دین، دامنه و قلمرو آن)
- دین و مقتضیات زمان (و انتظار بشر از دین)
- دین و اجتماع (دنیا و سیاست و...)
- دین و عقلانیت
- دین و حقوق انسان‌ها (حقوق زن، آزادی بیان و...)
- فرق انحرافی (بابیه، بهائیه، قادیانی، غلات)
- و دیگر موضوعات منطقه‌ای به پیشنهاد فراگیران

منابع پیشنهادی

- ۱- احتجاج؛ طبرسی
- ۲- فلسفه الهی؛ علامه طباطبایی (ره)
- ۳- شروح نهج البلاغه
- ۴- دین‌شناسی؛ آیت‌ا... جوادی آملی
- ۵- شریعت در آیینه معرفت؛ آیت‌ا... جوادی آملی
- ۶- مبانی کلامی اجتهاد؛ مهدی هادوی تهرانی
- ۷- انتظار بشر از دین؛ آیت‌ا... جوادی آملی
- ۸- قلمرو دین؛ حسنعلی اکبریان حسن‌زاده
- ۹- جامعیت و کمال دین؛ علی ربانی گلپایگانی
- و...

راه‌کارهای اجرایی:

- استاد، با نظرخواهی از دانش پژوهان، اهمّ موضوعات پیشنهاد شده را انتخاب و تدریس خواهد کرد.
- تحقیق و یا کنفرانس در این درس توصیه می‌شود.

کلام تطبیقی (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مسایل کلامی مذاهب اسلامی به صورت مقارنه‌ای.

سرفصل دروس:

- کلیات (تعریف کلام، کلام تطبیقی، مذاهب اسلامی و تبیین پیشینه‌ی کلام مقارنه‌ای و...)
- توحید و صفات
- معنی‌شناسی صفات خداوند
- توحید صفاتی (عینیت یا زیادت صفات با ذات)
- توحید و شرک در الوهیت
- توحید و شرک در عبادت
- عدل الهی
- عدل الهی در دیدگاه مذاهب اسلامی
- قضا و قدر الهی
- جبر و اختیار
- بدا در کتاب و سنت
- نبوت و امامت
- عصمت پیامبران
- نصب وصی و جانشین (از سوی پیامبر اسلام ﷺ)
- امامت (از اصول دین یا فروع دین بودن)
- مصادیق اثنا عشر خلیفه
- مهدویت در اسلام
- معاد
- برزخ
- شفاعت
- خلود در جهنم

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- کلام تطبیقی (متن آموزشی مرکز)

- فرعی:

۱- الهیات: استاد سبحانی

۲- مقالات اسلامیین؛ اشعری

۳- المطالب العالیة؛ فخر رازی

۴- الملل و النحل؛ شهرستانی

۵- بحوث في الملل و النحل؛ استاد سبحانی

راه کارهای اجرایی:

۱- معرفی متون قدما در ارتباط با موضوع هر جلسه.

۲- آرایه‌ی تحقیق کلاسی از سوی دانش پژوهان.

۳- واگذاری مطالعه‌ی امور مقدماتی هر موضوع به دانش پژوهان.

۴- جمع بندی مباحث و آرایه‌ی رأی مختار از سوی استاد در هر جلسه.

کلام تطبیقی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: کلام تطبیقی (۱)

هدف: آشنایی با مباحث کلامی مقارنه‌ای بین ادیان و موضوعاتی از مسایل جدید کلامی.

سرفصل دروس:

- کلیات (شامل: معرفی مسائل مشترک بین ادیان به ویژه دین اسلام و مسیحیت، محدوده‌ی مقارنه‌ای بودن موضوعات، روش اراییه‌ی مباحث تطبیقی و...)
- برخی از مسایل جدید کلامی در دیدگاه متکلمان ادیان
  - تعریف دین
  - خاستگاه دین
  - عقل و دین
  - زبان دین (زبان دینی)
  - پلورالیزم (کثرت گرایی دینی)
- برخی از براهین خداشناسی در دیدگاه متکلمان ادیان
  - برهان صدیقین و برهان وجودی
  - برهان نظم
  - برهان فطرت و اجماع عام
  - برهان امکان و وجوب

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- کلام تطبیقی (متن آموزشی مرکز)
- فرعی:
  - ۱- فلسفه دین؛ علامه جعفری
  - ۲- فلسفه دین؛ آیت‌الله جوادی آملی
  - ۳- مسایل جدید کلامی؛ استاد سبحانی

۴- فلسفه دین؛ جان هیک

۵- علم و دین؛ ایان باربور

۶- عقل و اعتقاد دینی؛ مایکل پترسون و دیگران

۷- کلام جدید؛ خسروپناه

راه کارهای اجرایی:

- ۱- واگذاری مطالعات بخشی از موضوعات به دانش پژوهان.
- ۲- معرفی کتاب‌هایی که متکلمان مسلمان و مسیحی در موضوعات مربوط تدوین کرده‌اند.
- ۳- انجام تحقیق کلامی از سوی دانش پژوهان.
- ۴- ارایه‌ی کنفرانس از سوی دانش پژوهان.

(ب)

دروس تخصصی

تاریخ پیامبر ﷺ

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت نقدگونه‌ی حوادث دوران پیامبر ﷺ و دیدگاه دیگران در این باره.

سرفصل دروس:

- بررسی منابع تاریخ پیامبر ﷺ
- سیر تحوّل سیره نگاری
- شعب سیره نگاری (مغازی، شمایل نگاری، دلایل النبوة و...)
- نقد و بررسی گزارش‌های راویان از دوره پیامبر ﷺ (خاندان‌ها، اسرائیلیات، صحابه و...)
- دین پیامبر ﷺ پیش از بعثت
- مناسبات پیامبر ﷺ و پیروان ادیان آسمانی (حنیف، یهود، مسیحیت و...)
- دولت پیامبر ﷺ
- ساختار سیاسی جزیره العرب پیش از اسلام
- ساختار دولت پیامبر ﷺ (اداری، اقتصادی، قضایی، نظامی، روابط خارجی و...)
- دیدگاه‌ها درباره پیامبر ﷺ
- مستشرقان
- یهود (گذشته و حال)
- اهل سنت
- شیعه

منابع پیشنهادی:

- ۱- سیره ابن اسحاق
- ۲- سیره ابن هشام
- ۳- سیره حلبیه
- ۴- انساب الاشراف؛ بلاذری
- ۵- طبقات؛ ابن سعد

- ۶- مروج الذهب؛ مسعودی
- ۷- تاریخ طبری
- ۸- الكامل
- ۹- المنتظم؛ ابن جوزی
- ۱۰- تاریخ تحلیلی اسلام؛ شهیدی
- ۱۱- تاریخ سیاسی اسلام؛ حسن ابراهیم حسن
- ۱۲- سیره رسول خدا ﷺ؛ رسول جعفریان
- ۱۳- الصحيح من سيرة النبي الأعظم ﷺ؛ جعفر مرتضی

تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی زندگانی امام علی (علیه السلام) و فاطمه زهرا (علیها السلام).

سرفصل دروس:

- مفاهیم (اهل بیت (علیهم السلام)، امام، معصوم و...)
- تولد و دوره‌ی کودکی حضرت فاطمه (علیها السلام)
- دوره‌ی هجرت به مدینه (ازدواج، سیره خانه‌داری، شرکت در جنگ‌ها، روابط با همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)، روابط با زنان مهاجر و انصار و...)
- دوره پس از رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) (فاطمه (علیها السلام) و وفات پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)، دفاع از ولایت علی (علیه السلام)، مسأله ارث و فدک، برخورد با حکومت و...)
- شهادت (بیماری و علل آن، وصیت، علل پنهان ماندن قبر و...)
- فاطمه (علیها السلام) از دیدگاه اهل سنت و مستشرقان
- زیست نامه‌ی امام علی (علیه السلام)
- امام علی (علیه السلام) در دوره‌ی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) (بررسی تحلیلی موضوعاتی چون: اولین ایمان آورنده، برادری، نقش امام در دفاع از اسلام و گسترش آن، جانشینی و...)
- امام علی (علیه السلام) در دوره‌ی خلفا (بررسی تحلیلی موضع‌گیری‌های امام در موضوعاتی چون: سقیفه، ارتداد قبایل، فتوحات، شوری، یوم الدار، مسایل حکومتی و...)
- دوره‌ی خلافت (بررسی تحلیلی مسایلی چون: بیعت، ساختار حکومت، کارگزاران، جنگ‌ها و غارات، اصطلاحات و...)

منابع پیشنهادی:

- ۱- دلائل الامامة؛ طبری
- ۲- مناقب؛ ابن شهر آشوب
- ۳- کشف الغمّه؛ اربلی
- ۴- بحار الانوار؛ مجلسی

- ۵- العوالم؛ بحرانی
- ۶- اعلام الوری، طبرسی
- ۷- فاطمة الزهراء عليها السلام؛ رحمانی همدانی
- ۸- اعیان الشیعة؛ سید محسن امین عاملی
- ۹- مأساة الزهراء عليها السلام؛ سید جعفر مرتضی عاملی
- ۱۰- زندگانی فاطمه الزهراء عليها السلام؛ دکتر شهیدی
- ۱۱- اعلام النساء؛ عمر رضا کحّاله
- ۱۲- خصائص؛ نسائی
- ۱۳- الغدیر؛ علامه امینی
- ۱۴- ارشاد؛ شیخ مفید
- ۱۵- شرح نهج البلاغه؛ ابن ابی الحدید

تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۱)

هدف: شناخت تحلیلی زندگانی اهل بیت (علیهم السلام) (امام حسن (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام)).

سرفصل دروس:

- امام حسن (علیه السلام)
- زندگی نامه اجمالی
- دوران پیش از خلافت
- دوره ی پیامبر (صلی الله علیه و آله)
- دوره ی امام علی (علیه السلام)
- دوران خلافت
- بیعت
- صلح (علل و زمینه ها و پیامدها)
- دوران پس از صلح
- امام حسین (علیه السلام)
- زندگی نامه اجمالی
- دوران پیش از امامت
- دوره ی پیامبر (صلی الله علیه و آله)
- دوره ی امام علی (علیه السلام)
- دوره ی امام حسن (علیه السلام)
- دوران امامت
- عصری معاویه
- قیام و شهادت

منابع پیشنهادی:

۱- الارشاد؛ شیخ مفید

- ۲- تاریخ طبری
- ۳- الکامل؛ ابن اثیر
- ۴- اعلام الوری؛ طبرسی
- ۵- صلح امام حسن علیه السلام؛ شیخ راضی آل یاسین
- ۶- تاریخ امام حسین علیه السلام؛ آموزش و پرورش
- ۷- امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام؛ سید محسن امین عاملی
- ۸- معالی السبطين؛ حایری مازندرانی
- ۹- ترجمة الامام الحسن علیه السلام من الطبقات الكبرى؛ ابن سعد
- ۱۰- ترجمة الامام الحسن علیه السلام من تاریخ مدینه دمشق؛ ابن عساکر
- ۱۱- تأملی در نهضت عاشورا؛ رسول جعفریان
- ۱۲- ترجمة الامام الحسين علیه السلام من الطبقات الكبرى؛ ابن سعد
- ۱۳- ترجمة الامام الحسين علیه السلام من تاریخ مدینه دمشق؛ ابن عساکر
- ۱۴- کتاب شناسی تاریخی امام حسین علیه السلام؛ محمد اسفندیاری

تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۳)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۲)

هدف: شناخت تحلیلی زندگی اهل بیت (علیهم السلام) (امام سجاد (علیهم السلام) و صادقین (علیهم السلام)).

سرفصل دروس:

- کلیات

- مروری بر اوضاع سیاسی این دوره

- مروری بر اوضاع عمومی تشیع در این دوره

- امام سجاد (علیهم السلام)

- زندگی‌نامه اجمالی

- امام و مسایل سیاسی

- واقعه عاشورا

- قیام‌ها (حرّه، توّابین، مختار، ابن زبیر، خوارج)

- حکومت

- امام و مسایل فکری - فرهنگی

- مروری بر وضعیت فکری فرهنگی عصر امام (علیهم السلام)

- تشیع و تفکر امامت

- امام و جریان‌های فکری (فرقه‌ها)

- ترویج فقه نبوی

- نقش تربیتی و فرهنگی دعا‌های امام (صحیفه سجادیه و...)

- امام و خویشاوندان (همسران، فرزندان، غلامان، کنیزان، بستگان)

- امام باقر (علیهم السلام)

- زندگی‌نامه اجمالی

- امام و مسایل سیاسی

- امام و مسایل فکری - فرهنگی

- مروری بر وضعیت فکری - فرهنگی این عصر

- هویت بخشی به فقه و کلام شیعه
- امام و جریان‌ها فکری (زیدیه، خوارج)
- جایگاه علمی امام در میان فقهای معاصر عامه
- امام و خویشاوندان (همسران، فرزندان، غلامان، کنیزان، دیگر بستگان)
- امام صادق علیه السلام
- زندگی‌نامه اجمالی
- امام و مسایل سیاسی
- امام و حکومت (بنی امیه، بنی عباس)
- امام و قیام‌ها (زید، نفس زکیه)
- امام و مسایل فکری، فرهنگی
- امام و علوم (فقه، حدیث، کلام، تفسیر، طب، نجوم، شیمی و...)
- امام و جریان‌های فکری
- * - کلامی
- ۱- مسلمانان (زیدیه، غالبان، اهل حدیث، معتزله)
- ۲- غیر مسلمانان (زنادقه، دهریون و...)
- * - فقهی (اهل حدیث اهل رأی و...)
- جایگاه علمی امام در میان فقهای عامه
- امام و تأسیس مذهب جعفری
- امام و خویشاوندان

منابع پیشنهادی:

- ۱- الارشاد؛ شیخ مفید
- ۲- مناقب؛ ابن شهر آشوب
- ۳- اعلام الوری؛ طبرسی
- ۴- کشف الغمّة؛ اربلی
- ۵- بحار الانوار؛ مجلسی
- ۶- عوالم العلوم؛ بحرانی
- ۷- الامام زین العابدین؛ مقرّم
- ۸- جهاد الامام السجاد علیه السلام؛ سید محمدرضا حسینی جلالی
- ۹- حیاة الامام السجاد علیه السلام؛ باقر شریف القرشی

- ١٠- ترجمة الامام السجاد عليه السلام من تاريخ مدينة دمشق؛ ابن عساكر، تحقيق محمد باقر محمودي
- ١١- حياة الامام علي بن الحسين عليه السلام و ترجم اصحابه؛ شيخ كاظم بن جواد ساعدي
- ١٢- النظرية السياسية لدى الامام زين العابدين عليه السلام؛ محمود بغدادى
- ١٣- امام سجاد عليه السلام جمال نيايشگران؛ احمد ترابى
- ١٤- زندگانی علی بن الحسين عليه السلام؛ سيد جعفر شهيدى
- ١٥- حياة الامام محمد الباقر عليه السلام؛ باقر شريف القرشى
- ١٦- ترجمة الامام الباقر عليه السلام من تاريخ مدينة دمشق؛ ابن عساكر
- ١٧- الاربعة، اسد حيدر
- ١٨- الامام الصادق عليه السلام و المذاهب
- ١٩- الامام الصادق عليه السلام؛ ابوزهره
- ٢٠- موسوعة الامام الصادق عليه السلام؛ سيد محمد كاظم حايرى قزوينى
- ٢١- تاريخ عصر جعفرى؛ ابوالقاسم سحاب

تاریخ اهل بیت (ع)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت (ع) (۳)

هدف: شناخت زندگی اهل بیت (ع) (امام کاظم (ع) و امام رضا (ع)).

سرفصل دروس:

- کلیات

- مروری بر اوضاع سیاسی این دوره
- مروری بر اوضاع عمومی تشیع در این دوره
- امام کاظم (ع)
- زندگینامه اجمالی
- امام و مسایل سیاسی
- امام و حکومت
- امام و قیام‌ها
- امام و مسایل فکری، فرهنگی
- امام و فرقه‌های شیعی
- امام و تشکیلات وکالت
- امام و خویشاوندان
- امام رضا (ع)
- زندگینامه اجمالی
- امام و مسایل سیاسی
- امام و حکومت (هارون، مأمون، ولایتعهدی)
- امام و قیام‌ها
- امام و مسایل فکری، فرهنگی
- ترویج فرهنگ تشیع
- امام و مناظرات با پیروان ادیان

- امام و فرقه‌های شیعی (واقفیه، زیدیه، غالبان)

- امام و فقها و متکلمان عامه

منابع پیشنهادی:

- ۱- الارشاد؛ شیخ مفید
- ۲- بحار الانوار؛ علامه مجلسی
- ۳- مناقب؛ ابن شهر آشوب
- ۴- عوالم العلوم؛ بحرانی
- ۵- كشف الغمة؛ اربلی
- ۶- حیاة الامام موسى بن جعفر علیه السلام؛ باقر شریف القرشی
- ۷- موقف الامام الكاظم علیه السلام؛ امام فقهاء اهل السنة؛ ابوطالب تجلیل
- ۸- مجموعه الآثار (سومین کنگره؛ جهانی امام رضا علیه السلام)
- ۹- مسند الامام الكاظم علیه السلام؛ شیخ عزیز... عطاردی
- ۱۰- عیون اخبار الرضا علیه السلام؛ شیخ صدوق
- ۱۱- الامام الرضا علیه السلام / تاریخ و دراسة؛ سید محمد جواد فضل...
- ۱۲- الحیاة السیاسیة للإمام الرضا علیه السلام؛ سید جعفر مرتضی عاملی
- ۱۳- مجموعه الآثار المؤتمر العالمی للامام الرضا علیه السلام (۱۴۰۶ ق)
- ۱۴- مسند الامام الرضا علیه السلام؛ شیخ عزیز... عطاردی
- ۱۵- مکاتیب الامام الرضا علیه السلام؛ علی احمد میانجی
- ۱۶- امام رضا علیه السلام؛ ایران؛ سید حسین حرّ
- ۱۷- جغرافیای تاریخی هجرت امام رضا علیه السلام؛ از مدینه تا مرو؛ جلیل عرفان منشی
- ۱۸- نهضت کلامی در عصر امام رضا علیه السلام؛ سید محمد مرتضوی

تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۵)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۱۴)

هدف: شناخت تحلیلی زندگی اهل بیت (علیهم السلام) (امام جواد (علیه السلام)، امام هادی (علیه السلام)، امام حسن عسکری (علیه السلام)).

سرفصل دروس:

- کلیات

- مروری بر اوضاع سیاسی این دوره

- مروری بر اوضاع عمومی تشیع در این دوره

- امام جواد (علیه السلام)

- زندگینامه اجمالی

- امام و مسایل سیاسی

- امام و حکومت

- امام و قیامها

- امام و مسایل فکری، فرهنگی

- امام و شیعیان (کودکی امام، اداره جامعه شیعه و غالیان، وکالت)

- امام و مناظرات (فقهی، کلامی)

- جایگاه علمی امام در میان فقهای عامه

- امام و خویشاوندان

- امام هادی (علیه السلام)

- زندگینامه اجمالی

- امام و مسایل سیاسی

- امام و حکومت (انتقال به سامرا، مراقبت شدید)

- امام و قیامها (خزیم دینان و ...)

- امام و مسایل فکری - فرهنگی

- جایگاه علمی امام در میان فقهای عامه

- امام و جریانهای فکری (غالیان و ...)

- سرپرستی شیعه (نهاد وکالت)

- پاسخگویی به پرسشهای علمی

- امام و خویشاوندان
- امام حسن عسگری علیه السلام
- زندگینامه اجمالی
- امام و مسایل سیاسی
- امام و حکومت
- امام و قیامها (صاحب الزنج و...)
- امام و مسایل فکری، فرهنگی
- زمینه سازی غیبت
- سرپرستی شیعیان
- امام و جریانهای فکری (غالیان و...)
- جایگاه علمی امام نزد فقهای عامه
- امام و خویشاوندان

منابع پیشنهادی:

- ۱- الارشاد؛ شیخ مفید
- ۲- مناقب؛ ابن شهر آشوب
- ۳- کشف الغمّة؛ اربلی
- ۴- بحار الانوار؛ علامه مجلسی
- ۵- عوالم العلوم؛ بحرانی
- ۶- الامام الجواد من المهد الى اللحد؛ سید محمد کاظم حایری قزوینی
- ۷- حیاة الامام محمد الجواد علیه السلام؛ شیخ باقر شریف القرشی
- ۸- الحیاة السیاسیة للامام الجواد علیه السلام؛ سید جعفر مرتضی عاملی
- ۹- مسند الامام الجواد علیه السلام؛ شیخ عزیز الله عطاردی
- ۱۰- تحلیلی از زندگانی و دوران امام محمد تقی علیه السلام؛ فضل ا... صلواتی
- ۱۱- حیاة الامام علی الهادی علیه السلام؛ باقر شریف القرشی
- ۱۲- الامام الهادی علیه السلام من المهد الى اللحد؛ سید محمد کاظم حایری قزوینی
- ۱۳- مسند الامام الهادی علیه السلام؛ شیخ عزیز ا... عطاردی
- ۱۴- منهاج التحرک عند الامام الهادی علیه السلام؛ عبدالکریم آل نجف
- ۱۵- الامام الحسن العسکری علیه السلام من المهد الى اللحد؛ سید محمد کاظم حایری قزوینی
- ۱۶- حیاة الامام الحسن العسکری علیه السلام؛ باقر شریف قرشی
- ۱۷- حیاة الامام العسکری علیه السلام؛ محمد جواد طبسی
- ۱۸- مسند الامام العسکری؛ شیخ عزیز ا... عطاردی

تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۶)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۵)

هدف: شناخت تحلیلی زندگی اهل بیت (علیهم السلام) (امام مهدی (علیه السلام) و تاریخ عصر غیبت صغری).

سرفصل دروس:

- کلیات

- مروری بر اوضاع سیاسی این دوره

- مروری بر اوضاع عمومی تشیع در این دوره

- امام مهدی (علیه السلام)

- از ولادت تا غیبت صغری (ولادت و مسایل آن)

- دوران غیبت صغری

- غیبت

- شیعه و بحران غیبت

- نواب چهارگانه (زندگی نامه، شخصیت، اداره شیعه، رابطه بین امام و شیعیان، رابطه با حکومت،

برخورد با جریان های فکری منحرف شیعه، توقیعات و ...)

- وضعیت شیعه در دوران غیبت صغری (سیاسی، فرهنگی و ...)

منابع پیشنهادی:

۱- الارشاد؛ شیخ مفید

۲- بحار الانوار؛ مجلسی

۳- عوالم العلوم؛ بحرانی

۴- الغیبة؛ شیخ طوسی

۵- الغیبة؛ نعمانی

۶- کمال الدین؛ شیخ صدوق

۷- الفصول العشرة في الغیبة؛ شیخ مفید

۸- کتاب غیبت شیخ طوسی و سیر تاریخی مسأله غیبت امام (علیه السلام) ابراهیم امینی (یادنامه‌ی شیخ طوسی)

- ۹- تاريخ الغيبة الصغرى؛ سيد محمد صدر
- ۱۰- المهدي الموعود المنتظر؛ نجم الدين طبسى
- ۱۱- تاريخ سياسى غيبى امام دوازدهم؛ جاسم حسين
- ۱۲- تاريخ عصر غيبى صغرى؛ سيد مسعود پور سيد آقاى
- ۱۳- سازمان وكالت؛ محمد رضا جبارى
- ۱۴- مكتب در فرآيند تكامل؛ سيد حسين مدرسى
- ۱۵- الامام المهدي عليه السلام من المهد الى الظهور؛ سيد محمد كاظم حابرى قزوينى
- ۱۶- منتخب الاثر؛ صافى گلپايگانى
- ۱۷- زندگانى نواب خاص امام زمان عليه السلام؛ حسين غفارى
- ۱۸- عقد الدرر في اخبار المنتظر؛ يوسف مقدس شافعى
- ۱۹- الامامة و التبصرة من الحيرة؛ على بن بابويه

متون تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ واحد نظری ۱ واحد عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: دست‌یابی به مهارت در خواندن و استفاده از متن‌های اصلی تاریخ.

سرفصل دروس:

- متون کهن

- تخصصی (مانند صبح الاعشى، الفهرست و...)

- عام (عمومی مانند طبری، مروج الذهب، محلی مانند تاریخ بغداد، جغرافیایی مانند معجم البلدان و...)

- تحقیقات جدید

منابع پیشنهادی:

- منابع در سرفصل آمده است

راه کارهای اجرایی:

- تئوری و کار عملی در کلاس

زبان تخصصی (۱)

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیش‌نیاز: زبان عمومی

هدف: توانمند ساختن دانش پژوهان برای استفاده از متون تخصصی تاریخ اسلام به زبان انگلیسی.

سرفصل دروس:

- ترجمه برخی متون دایرةالمعارف و کتاب‌هایی که به زبان انگلیسی درباره‌ی تاریخ اسلام نوشته شده است.
انتخاب این قسمت‌ها توسط اساتید محترم صورت می‌گیرد.

زبان تخصصی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان تخصصی (۱)

هدف: توانمند ساختن دانش پژوهان برای استفاده از متون تخصصی تاریخ اسلام به زبان انگلیسی.

سرفصل دروس:

- ترجمه برخی دایرةالمعارف‌ها و کتاب‌هایی که در زبان انگلیسی درباره تاریخ اسلام نوشته شده است. انتخاب این قسمت‌ها توسط اساتید محترم صورت می‌گیرد.

روش پژوهش در تاریخ و سیره ائمه (علیهم السلام)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: آشنایی با روش‌های پژوهش در تاریخ ائمه (علیهم السلام) و شیوه‌های نقد آن‌ها به منظور دست‌یابی به روش‌ها و نوع پژوهش مطلوب در مطالعات سیره‌ای.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (سیره، پژوهش، تاریخ، روش)
- سیر مطالعات سیره‌ای
- تمایز و تشابه مطالعات تاریخی و سیره‌ای
- روش‌های پژوهشی (میدانی، پیمایشی، کتابخانه‌ای اسنادی)
- انواع پژوهش (بنیادی، راهبردی کاربردی)
- مراحل پژوهش (هدف پژوهش، انتخاب موضوع، بیان مسأله، پرسش‌ها و فرضیه، شناسایی ابزار مطالعاتی، فیش‌برداری، طرح اولیه و...)
- شیوه‌های نقد داده‌های سیره‌ای (سازگاری با عقل، هم‌خوانی مجموعه داده‌ها، طبیعت واقعه، تعارض با علوم تجربی، سندیت معتبر و...)
- روش‌شناسی سیره‌نگاران (روایی، ترکیبی، توصیفی، تحلیلی)
- نقش علوم انسانی در مطالعات سیره‌ای (جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، روان‌شناسی و...)
- چالش‌های سیره و کلام
- نقد و بررسی روش منابع سیره‌ای
- روش‌شناسی پژوهش‌های سیره‌ای جدید (شیعیان، اهل سنت، مستشرقان)

مأخذ شناسی ائمه (ع)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ و امد نظری و ۱ و امد عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت منابع قدیم و کتاب های مطالعاتی جدید درباره ائمه (ع).

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (مأخذ، ائمه (ع))
- مأخذ شناسی های (فهرست ها، دایرة المعارف ها، کتابشناسی ائمه (ع) و...)
- منابع حدیثی (اصول کافی، بحار الانوار، ینابیع الموده، مناقب ابن شهر آشوب و...)
- منابع غیر حدیثی
- طبقات و تراجم (طبقات ابن سعد، سیر الاعلام النبلاء، تهذیب الكمال و...)
- تاریخ کلامی (طبری، یعقوبی، المنتظم، تاریخ المدینة المنورة، تاریخ مکه، الشافی، تنزیه الائمة و الانبیاء و...)
- فرق و مذاهب (فرق الشیعه، مقالات الاسلامیین و...)
- مطالعات جدید
- شیعی (سیره الائمة الاثنی عشریة، حیات فکری و سیاسی امامان شیعه و...)
- سنی (امام علی بن ابی طالب، عبدالفتاح عبد المقصود؛ علی (ع) و بنوه / طه حسین و...)
- مستشرقان (جانشینین حضرت محمد (ص) / مادلونگ و...)

منابع پیشنهادی:

- ۱- دایرة المعارف ها
- ۲- اصول کافی
- ۳- بحار الانوار
- ۴- ینابیع الموده؛ قندوزی
- ۵- مناقب؛ ابن شهر آشوب
- ۶- فرق الشیعة؛ نوبختی
- ۷- سیره الائمة الاثنی عشریة؛ هاشم معروف الحسنی
- ۸- تاریخ مکه؛ ازرقی
- ۹- تاریخ المدینة المنورة؛ ابن شبه نمیری
- ۱۰- طبری
- ۱۱- یعقوبی
- ۱۲- الکاامل

اِئِمَّةٌ ﴿اِئِمَّةٌ﴾ در آثار اندیشمندان غیر شیعی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: شناخت برجسته‌ترین آثار و دیدگاه‌ها و عوامل رویکرد اندیشمندان غیر شیعی به مباحث درباره ائمه ﴿اِئِمَّةٌ﴾.

سرفصل دروس:

- مفاهیم (ائمه ﴿اِئِمَّةٌ﴾، اندیشمندان، غیر شیعی و...)

- اندیشمندان مسلمان

- پیشینه و معرفی برجسته‌ترین آثار

- مهم‌ترین محورها و موضوعات

- بررسی دیدگاه‌ها (رجالی، عرفانی، حدیثی، تاریخی و...)

- انگیزه‌ها و عوامل رویکرد

- اندیشمندان غیر مسلمان (مستشرقان)

- پیشینه و معرفی برجسته‌ترین آثار

- مهم‌ترین محورها و موضوعات

- بررسی دیدگاه‌ها (رجالی، عرفانی، حدیثی، تاریخی و...)

- انگیزه‌ها و عوامل رویکرد

منابع پیشنهادی:

۱- کتاب‌های رجالی اهل سنت: تذکرة الحفاظ ذهبی، میزان الاعتدال، التاريخ الكبير بخاری، التاريخ الكبير

شیبانی، تهذیب الكمال منوی و...

۲- دایرة المعارف‌ها ذیل نام‌ها (عربی، انگلیسی، فرانسوی و...)

۳- اباطیل يجب ان تمحى من التاريخ

فرقه‌های شیعی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز:

هدف: شناخت تحلیلی فرقه‌های شیعی و منتسب به شیعه و تعامل آنها با یکدیگر.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (فرقه، شیعه و غلو و...)

- تاریخچه فرقه‌گرایی و اختلاف در شیعه

- علل و فرقه‌گرایی در شیعه

- فرقه‌های شیعی

- امامیه

- تاریخچه

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)

- تعامل با فرقه‌های دیگر شیعی و سنی

- اجمالی از وضعیت کنونی

- کیسانیه

- تاریخچه

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)

- تعامل با فرقه‌های دیگر شیعی و سنی

- اجمالی از وضعیت کنونی

- زیدیه

- تاریخچه (با اشاره به انشعابات)

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)

- تعامل با دیگر فرقه‌های و گروه‌های دیگر

- اجمالی از وضعیت کنونی

- اسماعیلیه

- تاریخچه (با تکیه بر انشعابات)

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)

- تعامل با دیگر فرقه‌ها و گروه‌ها

- اجمالی از وضعیت کنونی

- واقفیه

- تاریخچه (با اشاره به نو واقفیه)

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)

- تعامل با امامیه

- شیخیه

- تاریخچه

- عقاید

- تعامل با شیعه امامیه

- اجمالی از وضعیت کنونی

- فرقه‌های منسوب به شیعه

- غالیان

- تاریخچه

- عقاید

- دیدگاه امامیه درباره آن‌ها

- فرقه‌های صوفی

- تاریخچه

- عقاید

- دیدگاه امامیه درباره آن‌ها

- بهائیت و بابیه

- تاریخچه

- عقاید دیدگاه امامیه درباره آن‌ها

منابع پیشنهادی:

۱- فرق الشیعة؛ نوبختی

۲- المقالات و الفرق؛ اشعری

۳- مقالات الاسلامیین؛ اشعری

- ۴- الفرق بين الفرق؛ بغدادی
- ۵- الملل و النحل؛ شهرستانی
- ۶- الفصل؛ ابن حزم ظاهری
- کتب تاریخ عمومی مانند:
- ۱- تاریخ الطبری
- ۲- الکامل؛ ابن اثیر
- کتاب‌های تاریخ محلی مانند الخطط مقریزی
- منابع جدید:
- ۱- مکتب‌ها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه؛ مادلونگ، ترجمه جواد قاسمی
- ۲- بحوث في الملل و النحل؛ جعفر سبحانی
- ۳- تاریخ اسماعیلیه؛ هاجسن، ترجمه فریدون بدره‌ای
- ۴- تاریخ و عقاید اسماعیلیه؛ فرهاد دفتری
- ۵- مقاله اسماعیلیه دایرةالمعارف بزرگ اسلامی
- ۶- مقالات اسماعیلیه؛ مرکز مطالعات ادیان و مذاهب
- ۷- الواقفیه؛ ریاض حبیب الناصری
- ۸- الزیدیه
- ۹- علویان طبرستان
- ۱۰- فرهنگ فرق اسلامی؛ دکتر مشکور
- ۱۱- تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام؛ مشکور
- ۱۲- دایرةالمعارف تشیع
- ۱۳- دایرةالمعارف الاسلامیة الشیعیة؛ سید حسن امین

جمهوری اسلامی ایران
ارت فزینک آئوزش عالی

بشپال

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۲/۲۶۶۲

دستورالعمل اجرائی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند بر اساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی، دوره سه‌ذی‌ربط و بارعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
  - ۳-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
  - ۳-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
  - ۳-۳: آن دسته از دانشجویانی که در شمول بند ۳-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
    - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجوی، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
    - ب: در سبانی که در برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سبها را قبلاً گذرانده است، بر اساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
    - ج: گذراندن در سبانی از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن دروس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
    - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲ در مورد دستورالعمل اجرائی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و
رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمائید به واحدهای مجری ابلاغ نمائید.

سید محمد کاظم نائینی

رئیس هیأت عالی برنامه ریزی

۴۲۲

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بیت عالی

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲

شماره ۲۲/۲۶۴۹

بیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۲/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری روی برنامههای آموزشی، حذف دروس ناموفق و واحدهای غیر ضرور و ادغام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختصاص به پایان نامه دارد).

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph. D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۲۰ واحد می تواند اختصاص به رساله داشته باشد.

در این صورت :

الف : گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضرور، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب : این تقلیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۲-۷۳ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج : دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۲ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، نوایند صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد برعهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکوینی مؤسسه ذیربط است.

رای صادره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به هر حال اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت : معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم ناشینی

مدیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹